

جمع‌آوری و شناسایی گیاهان دارویی استان قزوین

احمد اکبری نیا^۱، پرویز باباخانلو^۲

چکیده

استان قزوین با وسعت حدود ۱/۵۸ میلیون هکتار به دلیل تنوع آب و هوایی و پستی و بلندی دارای رویشهای بسیار متنوع است به طوری که ارتفاع از سطح دریا از ۳۰۰ متر در طارم سفلی تا ۴۱۴۰ متر در قله سیلان الموت متغیر است حدود ۶۱ درصد وسعت استان کوهستانی و ۳۹ درصد آن دشت می‌باشد طرح تحقیقاتی جمع‌آوری و شناسایی گیاهان دارویی استان به مدت ۴ سال اجرا گردید و با انجام مأموریت‌های صحرایی و بررسی منابع موجود حدود ۲۵۰ گونه گیاه دارویی جمع‌آوری و شناسایی گردید. بیشترین درصد گونه‌های دارویی از الموت و طارم سفلی جمع‌آوری گردید. برخی از گونه‌های دارویی رویشگاههای محدودی داشتند از جمله شاه‌پسند *Verbena officinalis*، نوعی خشخاش *Papaver bracteatum*، عناب *Ziziphus vulgaris*، درحالی که برخی دیگر مثل بومادران *Achillea millefolium*، ریواس *Rheum ribes*، آویشن *Thymus kotschymanus*، و... در محدوده وسیعی از ارتفاعات استان پراکنش دارند. گل گاوزبان ایران *Echium amoenum* که در برخی از روستاهای الموت کشت می‌شود و گلپر *Heracleum persicum* استان از شهرت خاصی در بازار دارویی سنتی ایران برخوردار هستند. بیش از ۴۰ گونه گیاه دارویی توسط اهالی روستاهای استان جمع‌آوری و به بازار دارویی عرضه می‌شود.

کلمات کلیدی: گیاهان دارویی، پراکنش، استان قزوین

۱ - عضو هیئت مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام قزوین

۲ - عضو هیئت علمی مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع

مقدمه

استفاده از گیاهان دارویی به قدمت عمر انسان است، چون امراض با پیدایش بشر متولد شده‌اند و اسناد چند هزار ساله موجود در تاریخ طب و داروسازی حاوی تجربیات و اطلاعات ارزشمند گیاه درمانی است تا چند دهه گذشته آنچه که به عنوان دارو مورد استفاده قرار می‌گرفت از منابع طبیعی و به طور عمده از گیاهان بدست می‌آمد. با پیشرفت سریع علوم از یک سو و مسائل اقتصادی از سوی دیگر از مصرف گیاهان دارویی به صورت گذشته کاسته شد و داروهای شیمیایی در بسیاری موارد جایگزین گیاهان شد. و مقایسه مصرف این دو دسته از داروها (شیمیایی و گیاهان دارویی) نشان می‌دهد که داروهای شیمیایی ضمن ایجاد اثرات خوب دارای عوارض جانبی کم، متوسط و شدید بوده که برخی از عارضه‌های به جا مانده از آنها تا آخر عمر باقی می‌ماند در صورتی که عوارض داروهای گیاهی کمتر بوده و در بسیاری موارد بسیار کم و بدون عارضه می‌باشند به همین دلیل گرایش و توجه به داروها با منشاء گیاهی در سال‌های اخیر بسیار زیاد شده و هر روز با استقبال زیادی روبرو است. مسأله مهم دیگر اینکه در برخی از بیماری‌ها داروهای گیاهی اثرات بهتری بوده و برای بعضی از بیماری‌ها در حال حاضر فقط داروهای گیاهی وجود دارد به همین دلیل تحقیقات گسترده‌ای در زمینه گیاهان دارویی در دست انجام است (امینی ۱۳۷۰). ایران با برخورداری از سابقه تاریخی درخشان در طب و استعدادهای بالقوه جغرافیایی، اکولوژی و تنوع گونه‌های گیاهی تنها درصد کمی از داروهای مصرفی خود را از گیاهان تأمین می‌نماید. با توجه به اینکه در حال حاضر بیشتر مواد اولیه دارویی در ایران ساخته نمی‌شود و در صنعت داروسازی به طور ریشه‌ای به این مواد نیاز است. استفاده از منابع گیاهان دارویی داخلی یکی از راههای کاهش این نیاز است که از دیر زمان در ایران و به طور سنتی رواج داشته است اما استفاده صحیح از گیاهان دارویی مشروط به وجود اطلاعات دقیق و علمی است. اولین گام جمع‌آوری و شناسایی

گیاهان دارویی کشور است و به دنبال آن استفاده از این منابع ژنتیکی مخصوصاً گونه‌های مفید و کمیاب جهت افزایش مواد مؤثره، کاشت و تکثیر آنها می‌باشد. (زرگری ۱۳۶۸ و شکری ۱۳۷۴).

استان قزوین به لحاظ دارا بودن آب و هوای متنوع، ارتفاع از سطح دریا از ۳۰۰ متر تا ۴۱۴۰ متر و منطقه الموت خود به لحاظ حکومت و فعالیت حسن صبا در زمینه گیاهان دارویی از جایگاه ویژه‌ای در کشور و جهان برخوردار است (منصوری ۱۳۷۲) و پوشش گیاهی متنوع مرتعی، درختچه‌ای و درختی که تاکنون بیش از ۱۱۰۰ گونه گیاهی در هرباریوم مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام قزوین جمع‌آوری و شناسایی شده است و چه بسا گونه‌هایی که هنوز ناشناخته مانده‌اند لذا با ادامه کوششها و در نتیجه شناسایی آنها، سرمایه عظیمی به دایره‌المعارف گیاهان دارویی کشور افزوده خواهد شد. هدف از انجام این تحقیقات جمع‌آوری و شناسایی گیاهان دارویی استان طبق منابع و اسناد موجود و اطلاعات محلی و ثبت مشخصات محل جمع‌آوری گیاه می‌باشد.

مواد و روشها

۱- جمع‌آوری منابع کتابخانه‌ای: بررسی منابع کتابخانه‌ای شامل کتب گیاهان دارویی، آئینه‌چی ۱۳۶۵، شرف‌کندی ۱۳۷۰، زرگری ۱۳۶۸ و امینی ۱۳۷۰ یافته‌های تحقیقاتی و گزارشات علمی، استفاده از طرح شناخت مناطق اکولوژیک استان قزوین

۲- جمع‌آوری اطلاعات محلی: از فروشندگان گیاهان دارویی سستی در محل و نحوه خرید گیاهان دارویی و از افرادی که در روستاها در این خصوص گیاهان دارویی اطلاعاتی در خصوص اسامی گیاهان، محل پراکنش و زمان جمع‌آوری و... کسب گردید.

۳- بررسی و مطالعه اطلاعات درخصوص گیاهان جمع‌آوری شده از استان در هرباریوم مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام قزوین

۴- انجام مأموریت‌های میدانی (صحرائی) در فصول و سالهای مختلف و جمع‌آوری گیاهان دارویی استان

۵- ثبت مشخصات محل جمع‌آوری گیاه و شناسایی گیاهان دارویی با کمک گیاه‌شناسان مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع

۶- تهیه لیست گیاهان دارویی شاخص استان که برای اولین بار از استان گزارش می‌شوند

۷- تهیه لیست گیاهان دارویی که توسط اهالی روستاها و برخی از مردم شهرها معرفی شده بود و بعضاً به عنوان سبزی‌های خوراکی و گیاهان دارویی مصرف می‌شوند

۸- تقسیم‌بندی گونه‌های گیاهی از نظر شکل زیستی و میزان پراکنش آنها از لحاظ فیزیوگرافی

نتایج

نتایج بدست آمده نشان داد که حدود ۲۳۰ گونه گیاهان داروئی متعلق به ۶۱ خانواده و ۱۷۵ جنس در استان وجود دارد که خود از نظر تنوع زیستی حائز اهمیت بسیار بالایی است. (جدول شماره ۲)

شکل زیستی

از لحاظ شکل زیستی گونه‌های دارویی استان شامل ۱۷ درصد درختچه و بوته، ۶۶ درصد علفی و یا چند ساله و ۱۷ درصد علفی یکساله می‌باشند. از لحاظ فیزیوگرافی بیشترین گونه‌های جمع‌آوری شده از ارتفاع ۲۵۰۰-۱۰۰۰ متری از سطح دریا و کمترین مقدار آن از ارتفاعات کمتر از ۱۰۰۰ متر و یا بیشتر از ۲۵۰۰ متر بوده است.

جدول شماره ۱- تعدادی از گونه‌های دارویی شاخص استان

ردیف	نام فارسی	نام علمی
۱	بادرنجبویه	<i>Melissa officinalis L.</i>
۲	زیره کوهی	<i>Bunim persicum B.F.</i>
۳	غافث	<i>Agrimonia eupatoria L.</i>
۴	گاوزبان ایرانی	<i>Echium amoenum F.M.</i>
۵	چله داغی	<i>Biebersteina multifida</i>
۶	نپتا	<i>Nepeta pogonosperma</i>
۷	آویشن	<i>Thymus kotschyanus</i>
۸	خشخاش	<i>Papaver braceatum</i>
۹	عنانب	<i>Zizphus vulgaris</i>
۱۰	گل بنفشه	<i>Viola odorata</i>
۱۱	کاکوتی	<i>Ziziphroa clinopodioides</i>
۱۲	گلپر	<i>Heracleum persicum</i>
۱۳	گل ارونه	<i>Salvia hydrangea</i>

جدول شماره ۲- گیاهان مربوط به خانواده پرسیاوشان Adiantaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Adiantum capillus</i>	پرسیاوشان	برگها	هیر، الموت و طارم سغلی

توضیح:

این گیاه در بازار دارویی استان به فروش می‌رسد.

جدول شماره ۳- گیاهان مربوط به خانواده پیاز *Alliaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Allium akaka</i>	والک	برگها	صائبین دره، آبیک- الموت
۲	<i>A. ascalonicum</i>	موسیر	پیاز	الموت

جدول شماره ۴- گیاهان مربوط به خانواده پسته *Anacardiaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Pistacia mutica</i>	بنه	صمغ- میوه	یله گنبد، کوهین- آلتین‌کش، طارم
۲	<i>Rhus coriaria</i>	سماق	میوه	چویدار، کوهین‌الموت

توضیح:

سماق در منطقه قاقازان استان در وسعت بیش از یکصد هکتار به صورت انبوه پراکنش داشته و احالی روستاهای مجاور نسبت به جمع‌آوری، عمل‌آوری و فروش آن اقدام می‌نمایند.

جدول شماره ۵- گیاهان مربوط به خانواده جعفری *Apiaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Anethum graveolens</i>	شوید	برگ- میوه	هنیز، الموت
۲	<i>Bunium persicum</i>	زیره کوهی	میوه	ویار، الموت- اندج، الموت
۳	<i>Bupleurum falcatum</i>	چتر گندمی	برگ و دانه	نیارک، طارم سفلی

جدول شماره ۵- گیاهان مربوط به خانواده جعفری

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۴	<i>Bifora testiculata</i>	گشنیزک	برگ- میوه	هنیز، الموت
۵	<i>Dorema ammoniacum</i>	وشا	صمغ	بوئین زهرا- آبیگ
۶	<i>Falcaria vulgaris</i>	قازیاغی	برگها	کوهین- الموت- طارم- آوج
۷	<i>Ferula gumosa</i>	باریجه	صمغ	هیر، الموت
۸	<i>Ferula pectinata</i>	کما	صمغ	کوهین- الموت
۹	<i>Heracleum persicum</i>	گلپر	میوه	الموت- طارم سفلی
۱۰	<i>Malabaila secacul</i>	شقابق صحرائی	ریزوم	زرشک، قزوین
۱۱	<i>Echinophora platyloba</i>	نخوشاریزه		سمینک، بوئین زهرا

توضیح:

۱- زیره کوهی در استان بسیار معطر بوده و توسط اهالی روستای اندج جمع‌آوری و مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۲- گیاه قازیاغی توسط روستائیان جمع‌آوری و به عنوان سبزی خوراکی به بازار عرضه می‌شود.

۳- گلپر در مناطق کوهستانی الموت ارتفاع بیش از ۱۸۰۰ متر به بالا در جاهای مرطوب یافت می‌شود. و توسط اهالی جمع‌آوری و به بازار دارویی استان کشور عرضه می‌شود. گلپر استان در بازار دارویی کشور شناخته شده است.

جدول شماره ۶- گیاهان مربوطه به خانواده *Asparaginaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Polygonatum orientalis</i>	مهر سلیمان	ریزوم	حسین‌آباد، طارم سفلی

جدول شماره ۷- گیاهان مربوط به خانواده کاسنی *Asteraceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Achillea biebersteinii</i>	بومادران	سرشاخه‌گلدار	باغ کلایه، الموت
۲	<i>A. millefolium</i>	بومادران	سرشاخه‌گلدار	پيله‌ور، طارم سفلی - قزوین
۳	<i>A. santolina</i>	بومادران	سرشاخه‌گلدار	آب‌ترش، کوهین
۴	<i>A. tenuifolia</i>	بومادران	سرشاخه‌گلدار	اکبرآباد، الموت
۵	<i>A. vermiculata</i>	بومادران	سرشاخه‌گلدار	حسین‌آباد، طارم سفلی
۶	<i>A. wilhelmsii</i>	بومادران	سرشاخه‌گلدار	نجف‌آباد، طارم سفلی
۷	<i>Arctium lappa</i>	بابا آدم	ریشه	در باغات دشت و کوهستان
۸	<i>Anthemis tinctoria</i>	بابونه	گل	نیارک، طارم سفلی - یله‌گنبد، کوهین
۹	<i>Artemisia aucheri</i>	درمنه	سرشاخه	خنداب، تاکستان - باغ کلایه، الموت
۱۰	<i>A. chamomellifolia</i>	درمنه	سرشاخه	لوشان، طارم سفلی
۱۱	<i>A. fragrans</i>	درمنه	سرشاخه	لوشان، طارم سفلی

ادامه جدول شماره ۷- گیاهان مربوط به خانواده کاسنی

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱۲	<i>A. scoparia</i>	درمنه	سرشاخه	خوزن، بوئین زهرا- درچاک، الموت
۱۳	<i>Bidens tripartita</i>	دو دندان	ریشه و کاپیتول	کوهین- جولاده، الموت
۱۴	<i>Chardinia orientalis</i>		برگ، دانه و کاپیتول	شکرناب، آبیک
۱۵	<i>Cichorium intybus</i>	کاسنی	سرشاخه گلدار	دشت و کوهستان
۱۶	<i>Centaurea solstitialis</i>	گل گندم	اندام هوایی	زرآباد، الموت
۱۷	<i>Conyza canadensis</i>	پیربهارک	اندام هوایی	پل انبوه، رودبار شهرستان
۱۸	<i>Dittrichia graveolens</i>	پیر پائیزی	اندام هوایی	رازمیان، رودبار شهرستان
۱۹	<i>Echinops cephalotes</i>	شکر تیغال	صمغ	الولک، قزوین- صادق آباد تاکستان، آبرش، طارم سفلی
۲۰	<i>Eupatorium cannabinum</i>	غاف کفی	اندام هوایی	پله ور، طارم سفلی
۲۱	<i>Helianthus tuberosus</i>	سیب زمی ترشی	زیروم	فارسیان، قزوین
۲۲	<i>Inula britanica</i>	مصفا	گل	زرشک، قزوین
۲۳	<i>Inula helenium</i>	مصفا	ریشه	صائین دره، آبیک

ادامه جدول شماره ۷- گیاهان مربوط به خانواده کاسنی

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۲۴	<i>Inula salicaria</i>	مصفای برگ بیدی	ریشه و کاپیتول	چناسک، آبیک
۲۵	<i>Lactuca scariola</i>	کاهوی وحشی	اندام هوایی	کوهین
۲۶	<i>Lapsana communis</i>	گل خورشیدی	برگ	حسین‌آباد، طارم سفلی - الموت
۲۷	<i>Onopordon acanthium</i>	خارپنیه	برگ و ساقه	عنبقین، طارم سفلی
۲۸	<i>Pulicaria dysenterica</i>	کک کش	اندام هوایی	رازمیان، رودبار شهرستان
۲۹	<i>Tragopogon pratensis</i>	شنگ	برگ	حاشیه مزارع و دیم زارها
۳۰	<i>Tussilago farfara</i>	پای خر	ریشه	قسطین‌لار، الموت
۳۱	<i>Xanthium spinosum</i>	زردینه		الموت - زرشک، قزوین
۳۲	<i>Xanthium strumarium</i>	زردینه		الموت - خرزان، کوهین
۳۳	<i>Lactuca serriola</i>	کاهوی خاردار	کاپیتول	دو دهه، قزوین
۳۴	<i>Pinchnomon acarna</i>	زردخار	کاپیتول	ماهین، طارم سفلی
۳۵	<i>Tanacetum parthenium</i>	بابونه کبیر	سرشاخه گلداری	حسین‌آباد، طارم سفلی

جدول شماره ۸- مربوط به خانواده زرشک *Berberidaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Berberis vulgaris</i>	زرشک	میوه	گرمارود، الموت- کوهین- رزجرد و زرشک، قزوین

توضیح:

گاو زبان ایرانی در برخی از روستاهای الموت زراعت می شود گیاهی است چند ساله که معمولاً تا ۵-۴ سال مورد بهره برداری قرار می گیرد گل ها که به رنگ ارغوانی می باشد پس از جمع آوری در سایه خشک شده و به بازار دارویی عرضه می شود. گل گاوزبان الموت در بازار دارویی کشور از معروفیت خاصی برخوردار است.

جدول شماره ۹- مربوط به خانواده گاوزبان *Boraginaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Alkanna bracteosa</i>	شنگار	جهت رنگرزی	اکبرآباد الموت
۲	<i>Anchusa italica</i>	گاوزبان	برگ	الموت- نیارک، طارم سفلی
۳	<i>Caccinia macranthera</i>	گاوزبان ایرانی	ریشه	تاکستان- سیردان، طارم سفلی

جدول شماره ۹- مربوط به خانواده گاوزبان

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۴	<i>Echium amoenum</i>	گاوزبان ایرانی	گل	الموت (زارعت می‌شود)
۵	<i>Heliotropium europaeum</i>	آفتاب پرست	سرشاخه‌گلدان	لوشان، طارم سفلی
۶	<i>Lithospermum arvense</i>	سنگدانه	ریشه، برگ و گل	ضیاءآباد، تاکستان- فارسیان، قزوین
۷	<i>L. officinalis</i>	سنگدانه	ریشه	رازمیان، رودبار شهرستان

جدول شماره ۱۰- گیاهان مربوط به خانواده شب بو *Brassicaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Aliaria officinalis</i>	علف سیر	میوه	هیر، الموت- طونیان، کوهین
۲	<i>Allysum sp.</i>	قدومه	دانه	قزوین- بوئین‌زهرا
۳	<i>Capsella Bursa-pastoris</i>	کیسه کشیش	گیاه گلدان	دشت و کوهستان
۴	<i>Cardaria draba</i>	ازمک	دانه	مرک، الموت- قزوین
۵	<i>Descurainia sophia</i>	خاکشیر	دانه	دشت و کوهستان
۶	<i>Eruca sativa</i>	چشمک	اندام هوایی	کهک، تاکستان- طارم سفلی
۷	<i>Goldbachia laevigata</i>		دانه	الموت- تاکستان
۸	<i>Lepidium latifolium</i>	موچه	برگ، میوه و ریشه	طارم سفلی- بوئین‌زهرا
۹	<i>Nasturtium officinalis</i>	علف چشمه	سرشاخه	طارم سفلی- الموت
۱۰	<i>Sinapis alba</i>	خردل	دانه	قزوین

جوانه‌های گل گیاه کور توسط اهالی جمع‌آوری و به صورت ترشی و یا همراه برنج

پخته و مصرف می‌شود.

جدول شماره ۱۱- گیاهان مربوط به خانواده کور Caparidaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Caparis spinosa</i>	کور	جوانه‌های مولد گل	الموت - طارم سفلی - کوهین

جدول شماره ۱۲- گیاهان مربوط به خانواده اقطی Caprifoliaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Sambucus ebulus</i>	اقطی	اندامهای گیاه	پيله‌ور، طارم سفلی

جدول شماره ۱۳- گیاهان مربوط به خانواده میخک Caryophyllaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Acanthophyllum squarrosum</i>	چوبک	ریشه	الموت
۲	<i>Stellaria media</i>	گندمک	اندامهای گیاه	یله گنبد، کوهین

جدول شماره ۱۴- گیاهان مربوط به خانواده چغندریان Chenopodiaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Camphorosma monspeliacum</i>	کافوری	اندامهای گیاه	حسن آباد، آوج
۲	<i>Chenopodium botryis</i>	سلمک	سرشاخه	دشت و کوهستان
۳	<i>Salicornia europaea</i>	قلیا	سرشاخه	بوئین زهرا

جدول شماره ۱۵- گیاهان مربوط به خانواده Coronaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Cornus australis</i>	سیاه ال	میوه	هیر، رودبار شهرستان

جدول شماره ۱۶- گیاهان مربوط به خانواده Cucurbitaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Bryonia dioica</i>	ماردارو	ریشه	طارم سفلی

جدول شماره ۱۷- گیاهان مربوط به خانواده Cupressaceae سرو

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Juniperus communis</i>	سرو کوهی	برگ و پوست سرشاخه	طارم - الموت
۲	<i>J. excelsa</i>	ارس	میوه	طارم سفلی - الموت - آبیگ

جدول شماره ۱۸- گیاهان مربوط به خانواده Datisceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Datisca cannabina</i>	شبه شاهدانه	اندامهای گیاه	پيله‌ور، طارم سفلی

جدول شماره ۱۹- گیاهان مربوط به خانواده Ebnaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Diospyros lotus</i>	خرمالوی وحشی	میوه	زرآباد، الموت

جدول شماره ۲۰- گیاهان مربوط به خانواده Elaeagnaceae سنجد

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Elaeagnus angustifolia</i>	سنجد	میوه	دشت و کوهستان
۲	<i>Hippophae rhamnoides</i>	کام	میوه	الموت - طارم سفلی (اطراف باغها)

جدول شماره ۲۱- گیاهان مربوط به خانواده *Ephedraceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Ephedra major</i>	ریش بز	سرشاخه	بوئین زهرا- طارم سفلی- رجائی دشت، الموت
۲	<i>E. procera</i>	ریش بز	سرشاخه	چسکین، بوئین زهرا

جدول شماره ۲۲- گیاهان مربوط به خانواده راش یا *Fagaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Quercus macranthera</i>	بلوط		جنگل حسین آباد، طارم سفلی

جدول شماره ۲۳- گیاهان مربوط به خانواده شاه تره *Fumariaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Fumaria asepal</i>	شاتره	سرشاخه	نودهک، تاکستان

جدول شماره ۲۴- گیاهان مربوط به خانواده *Gentianaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Centaurium minus</i>	قنطاریون صغیر	اندامهای هوایی	الموت- چناسک، آبیک

جدول شماره ۲۵- گیاهان مربوط به خانواده شمعدانی *Geraniaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Biebersteinia multifida</i>	چله داغی	ریشه	خوزنین، بوئین زهرا

جدول شماره ۲۶- گیاهان مربوط به خانواده گل راعی *Hypericaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Hypericum perforatum</i>	گل راعی	سرشاخه	الموت

جدول شماره ۲۷- گیاهان مربوط به خانواده زنبق Iridaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Crocus haussknechtii</i>	جوقاسم- زعفران	برگ و گل	زرشک، قزوین
۲	<i>Iris germanica</i>	زنبق	ریزوم	چناسک، آبیک

جدول شماره ۲۸- گیاهان مربوط به خانواده نعنائیان Lamiaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Ajuga chamaecistus</i>	لبدیس	برگ و گل	الموت- ساگران، آوج
۲	<i>Clinopodium vulgare</i>	ریحانک	گل آذین	گرمارود، الموت
۳	<i>Calamintha grandifolia</i>	نعناع گل درشت	دانه	هیر، الموت
۴	<i>Dracocephalum kotschy</i>	پلنگ مشگ	سرشاخه گلدار	خشچال، الموت- کوهین
۵	<i>Lallemantia Royleana</i>	بالنگو	دانه	الموت- عنبقین، طارم سفلی
۶	<i>Lamium album</i>	گزنه سفید	اندامهای هوایی	طوبنان، کوهین- کاماسر، الموت
۷	<i>Lapsana communis</i>	ل خورشیدی	برگها	هیر، الموت
۸	<i>Leonurus cardiaca</i>	دم شیر	برگ و گل آذین	آوه، الموت
۹	<i>Marrubium vulgare</i>	فراسیون	سرشاخه گلدار	الموت
۱۰	<i>Melisa officinalis</i>	فرنجمشک	سرشاخه گلدار	هریف، الموت
۱۱	<i>Mentha longifolia</i>	پونه	سرشاخه	دشت و کوهستان (جاهای مرطوب)
۱۲	<i>Nepeta cataria</i>	نعناع گریه‌ای	سرشاخه گلدار	طارم سفلی
۱۳	<i>N. pogonosperma</i>	پونه سای ریش‌بزی	سرشاخه گلدار	خشچال، الموت
۱۴	<i>N. bracteata</i>	پونه سای برگ‌دار	سرشاخه گلدار	طارم سفلی- فلار، الموت
۱۵	<i>Prunella vulgaris</i>	نعناع چینی	سرشاخه گلدار	عنبقین، طارم سفلی

ادامه جدول شماره ۲۸- گیاهان مربوط به خانواده نعنائیان

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱۶	<i>Salvia hydrangea</i>	ارونه	سرشاخه گلدار	الولک، قزوین
۱۷	<i>S. hypoleuca</i>	ارونه	برگ و گل	اکبرآباد، الموت
۱۸	<i>Stachys lavandulifolia</i>	چای کوهی	گل آذین	مناطق کوهستان
۱۹	<i>Teucrium polium</i>	کلپوره	سرشاخه گلدار	الموت- آوج
۲۰	<i>Thymus kotschyamus</i>	آویشن	سرشاخه	مناطق کوهستانی استان
۲۱	<i>Ziziphora clinopodoides</i>	کاکوتی	سرشاخه گلدار	الموت- طارم سفلی
۲۲	<i>Ziziphora tenuir</i>	کاکوتی	برگ و دانه	نودهک، تاکستان
۲۳	<i>Stachys inflata</i>	سنبله‌ای ارغوانی	سرشاخه	نیارک، طارم سفلی- آروچان، آروچان، آوج
۲۴	<i>Teucrium orientalis</i>	مریم نخودی	سرشاخه	گرمارود، الموت- شکرناب، آبیک
۲۵	<i>Salvia syriaca</i>	مریم گلی	سرشاخه	شکرناب، آبیک
۲۶	<i>Salvia verticillata</i>	مریم گلی بنفش	سرشاخه	دهک، الموت
۲۷	<i>Salvia reuteratha</i>	مریم گلی اصفهانی	سرشاخه	اویرک، الموت
۲۸	<i>Salvia virgata</i>	مریم گلی هرز	سرشاخه	کهنک، تاکستان- قره‌عاج، بوئین‌زهرا

توضیح

- ۱- نپتاپوگونو سپرما برای اولین بار از استان شناسایی شد با آزمایش میزان اسانس گیاه ۱/۶ درصد و از ترکیبات عمده اسانس سینول و پنتالاکون می‌باشد.
- ۲- آویشن چای چوپان توسط اهالی جمع‌آوری و به بازار دارویی عرضه می‌شود.

جدول شماره ۲۹- گیاهان مربوط به خانواده *Liliaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Eremurus persicus</i>	سریش	ریزوم	الموت- کوهین

جدول شماره ۳۰- گیاهان مربوط به خانواده کتان *Linaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Linum album</i>	کتان سفید	دانه	الموت- آوج- کوهین
۲	<i>Linum corymbulosum</i>	کتان	دانه	رازمیان، رودبار شهرستان- آبترش، طارم سفلی
۳	<i>L. usitatissimum</i>	بزرک	دانه	یزن، بوئین‌زهره

جدول شماره ۳۱- گیاهان مربوطه به خانواده دارواش *Loranthaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Viscum album</i>	دارواش	برگ	طارم سفلی- الموت

جدول شماره ۳۲- گیاهان مربوط به خانواده *Lythraceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Lythrum salicaria</i>	خون فام	سرشاخه گلدار	نیارک، طارم سفلی- زرشک، قزوین

جدول شماره ۳۳- گیاهان مربوط به خانواده پنیرک *Malvaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Abutilon theophrasti</i>	شال کنف	اندامهای هوایی	فارسیان، قزوین
۲	<i>Alcea lavateriflora</i>	ختمی	گل	چوقور، طارم سفلی
۳	<i>Alcea sp.</i>	ختمی	گل	الموت- طارم سفلی
۴	<i>Hibiscus trionum</i>	ختمی سه رنگ	گل	زرآباد، الموت
۵	<i>Malva neglecta</i>	پنیرک	گل و برگ	دشت و کوهستان
۶	<i>Malva sylvestris</i>	پنیرک بنفش	گل و برگ	دشت و کوهستان

جدول شماره ۳۴- گیاهان مربوط به خانواده توت *Moraceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Morus alba</i>	توت سفید	میوه	دشت و کوهستان
۲	<i>Morus nigra</i>	شاه توت	میوه	دشت و کوهستان

جدول شماره ۳۵- گیاهان مربوط به خانواده زیتون یا *Oleaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Fraxinus rotundifolia</i>	زبان گنجشک		دشت و کوهستان
۲	<i>Olea europea</i>	زیتون	میوه- برگ	طارم سفلی

جدول شماره ۳۶- گیاهان مربوط به خانواده Onagraceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Epilobium hirsutum</i>	بید علفی کرکی	برگ	طارم سفلی - بوئین‌زهره

جدول شماره ۳۷- گیاهان مربوط به خانواده Orchidaceae ثعلب

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Orchis latifolia</i>	ثعلب	ریزوم	صائین‌دره، آبیک
۲	<i>O. mascula</i>	ثعلب	ریزوم	قزوین

جدول شماره ۳۸- گیاهان مربوط به خانواده Papaveraceae خشخاش

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Papaver bracteatum</i>	خشخاش سفید	میوه	طارم سفلی
۲	<i>Papaver dubium</i>	خشخاش هرز	گل	الموت
۳	<i>Papaver argemone</i>	خشخاش	میوه	خورهشت، تاکستان

جدول شماره ۳۹- گیاهان مربوط به خانواده Papilionaceae یونجه

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Astragalus hamosus</i>	گون- ناخونک	میوه	طارم سفلی - الموت - تاکستان
۲	<i>A. gossypinus</i>	گون	صمغ	تاکستان - آوج - الموت
۳	<i>Astragalus brachycalyx</i>	گون	صمغ	لوشان، طارم سفلی
۴	<i>Coronilla varia</i>	یونجه باغی	سرشاخه - گل	طارم سفلی - آبیک، الموت

ادامه جدول شماره ۳۹- گیاهان مربوط به خانواده یونجه *Papilionaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۵	<i>Hippocerpis unisiliquosa</i>	شیرین بیان	ریشه	الموت- طارم سفلی
۶	<i>Hippocerpis unisiliquosa</i>	نعل اسبی	میوه و برگ	لوشان، طارم سفلی
۷	<i>Lathyrus aphaca</i>	خلر	گل و میوه	الموت
۸	<i>Melilotus officinalis</i>	اکلیل	کلیه قسمتهای گیاه	دشت و کوهستان
۹	<i>Ononis spinosa</i>	انگشت عروس	سرشاخه	الموت
۱۰	<i>Sophora alopecuroides</i>	تلخ بیان	برگ	الموت- آوج
۱۱	<i>Trigonella sp.</i>	شنبلیله	دانه	الموت- طارم سفلی

توضیح:

بیشتر مناطق کوهستانی برخی مناطق دشت استان را گون تشکیل می دهد و بیش از ۶۷ گونه از این جنس در استان شناسایی شده است و در برخی مناطق با مجوز اداره کل منابع طبیعی استان از گیاه با تیغ زدن صمغ استخراج می شود.

جدول شماره ۴۰- گیاهان مربوط به خانواده بارهنگ *Plantaginaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Plantago lanceolata</i>	بارهنگ	دانه	دشت و کوهستان (مرطوب)
۲	<i>Plantago major</i>	بارهنگ	دانه	دشت و کوهستان (مرطوب)
۳	<i>Plantago psyllium</i>	اسفرزه	دانه	الموت- لوشان، طارم سفلی

جدول شماره ۴۱- گیاهان مربوط به خانواده *Plumbaginaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Plumbago europaea</i>	علف دندان	ریشه	زرآباد، الموت- طارم سفلی

جدول شماره ۴۲- گیاهان مربوط به خانواده گندمیان *Poaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Agropyron repens</i>	بید گیاه- قیاق	ریزوم	الموت
۲	<i>Cynodon dactylon</i>	مرغ	اندامهای گیاه	دشت و کوهستان

جدول شماره ۴۳- گیاهان مربوط به خانواده *podophyllaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
1	<i>Bongardia chrysogonum</i>	لور- سینه کبکی	ریزوم	تاکستان- الموت- خوزنین، بوئین زهرا

جدول شماره ۴۴- گیاهان مربوط به خانواده هفت بند *polygonaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Atraphaxis spinosa</i>	کاروانکش	صمغ	طارم سفلی
۲	<i>Polygonum avicular</i>	علف هفت بند	اندامهای گیاه	الموت- شهرآباد، بوئین زهرا
۳	<i>Polygonum Bistorta</i>	هفت بند اروپایی	ریزوم	پیچ بن، الموت
۴	<i>Polygoum lapathifolium</i>	هفت بند برگ بیدی	اندامهای گیاه	انجیلاق، آبیک
۵	<i>Rheum Ribes</i>	ریواس	ساقه گل دهنده	استان مناطق کوهستان
۶	<i>Rumex scutatus</i>	ترشک	برگ	آبیک- تاکستان- بوئین زهرا

جدول شماره ۴۵- گیاهان مربوط به خانواده خرفه *Portulacaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Portulaca oleracea</i>	خرفه	دانه	دشت و کوهستان

جدول شماره ۴۶- گیاهان مربوط به خانواده پامچال *Primulaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Anagallis arvensis</i>	آناگالیس	اندامهای گیاه	کوهین- طارم سفلی
۲	<i>Primula auriculata</i>	پامچال جویباری	اندامهای گیاه	زردکوه، الموت

جدول شماره ۴۷- گیاهان مربوط به خانواده انار *Punicaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Punica granatum</i>	انار	میوه	طارم سفلی- الموت

جدول شماره ۴۸- گیاهان مربوط به خانواده آلاله *Ranunculaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Adonis aestivalis</i>	چشم خروس	گل	دشت قزوین
۲	<i>Clematis orientalis</i>		ریشه‌های خشک	حاجی عرب، بوئین‌زهره
۳	<i>Nigella arvensis</i>	سیاهدانه هرز	دانه	لوشان، طارم سفلی
۴	<i>Thalictrum minus</i>	برگ. سدابی	برگ و گل	الموت

جدول شماره ۴۹- گیاهان مربوط به خانواده ورث *Resedaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Reseda luteola</i>	ورث زرد	اندام هوایی	الموت- آوج- طارم سفلی

جدول شماره ۵۰- گیاهان مربوط به خانواده عناب *Rhamnaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Paliurus spina- christi</i>	سیاه تلو	برگ و میوه	زرآباد، الموت- کوهین
۲	<i>Rhamnus catharica</i>	سیاه تنگرس	میوه	الموت- طارم سفلی
۳	<i>Zizphus vulgaris</i>	عناب	میوه	زرآباد، الموت

جدول شماره ۵۱- گیاهان مربوط به خانواده گل سرخ یا *Rosaceae*

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Agrimonia eupatoria</i>	غافث	سرشاخه و برگ	گونج، طارم سفلی
۲	<i>Amygdalus lycioides</i>	بادام کوهی	میوه	آوج- طارم سفلی- الموت
۳	<i>A. communis</i>	بادام	میوه	باغات قزوین
۴	<i>Cotoneaster sp.</i>	شیرخشت	صمغ	کوهین- رودبار شهرستان
۵	<i>Cerasus avium</i>	آلوکک- گیلاس	میوه	طارم سفلی
۶	<i>Fragaria vesca</i>	توت وحشی	برگ و میوه	الموت

ادامه جدول شماره ۵۱- گیاهان مربوط به خانواده گل سرخ یا Rosaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۷	<i>Geum urbanum</i>	علف مبارک	ریزوم	الموت- طارم سفلی
۸	<i>Mespilus germanica</i>	ازگیل وحشی	میوه	طارم سفلی
۹	<i>Potentilla reptans</i>	پنجه برگ	اندامهای هوایی	طارم سفلی
۱۰	<i>Prunus spinosa</i>	گوجه وحشی	میوه و پوست	جنگل حسین آباد، طارم سفلی
۱۱	<i>Pryus Grassheimii</i>	گلآبی وحشی	میوه	زرآباد، الموت- طارم سفلی
۱۲	<i>Rosa canina</i>	نسترن وحشی	میوه	الموت
۱۳	<i>R. damascena</i>	گل محمدی	گلبرگ	طارم سفلی- قزوین- الموت
۱۴	<i>R. foetida</i>	نسترن زرد	گلبرگ	دشت و کوهستان
۱۵	<i>Rubus caesius</i>	تمشک	میوه	دشت و کوهستان
۱۶	<i>Sanguisorba minor</i>	توت رویاهی	برگ	دشت و کوهستان
۱۷	<i>Sorbus persica</i>	بارانک	میوه	بوئین زهرا
۱۸	<i>S. torminalis</i>	بارانک	میوه	جنگل حسین آباد، طارم سفلی
۱۹	<i>Spiraea crenata</i>	اسپیره	اندام گیاه	قزوین- طارم سفلی

جدول شماره ۵۲- گیاهان مربوط به خانواده روناس Rubiaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Asperula orientalis</i>	آسپیرول معطر	برگ و سرشاخه	آفتابدر، الموت
۲	<i>Galium verum</i>	شیر پنیر	سرشاخه گلدار	طارم سفلی
۳	<i>Rubia tinctorum</i>	روناس	ریشه	الموت - آوج - تاکستان

جدول شماره ۵۳- گیاهان مربوط به خانواده بید یا Salicaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Salix acmophylla</i>	بید	صمغ	استان
۲	<i>Salix aegyptica</i>	بید مشک	گل	زرشک، قزوین - کوهین

جدول شماره ۵۴- گیاهان مربوط به خانواده گل میمون Scrophulariaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Euphrasia gracilis</i>	کما	صمغ	کوهین - الموت
۲	<i>Verbascum speciosum</i>	گل ماهور	برگ، گل و میوه	یله گنبد - کوهین - آوج
۳	<i>Veronica anagalis</i>	سبزاب	برگ و گل	الموت - طارم سفلی

جدول شماره ۵۵- گیاهان مربوط به خانواده بادنجان Solanaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Datura innoxia</i>	تاتوره	برگ	قزوین
۲	<i>Datura stramonium</i>	تاتوره	برگ	فارسینان، قزوین- زواردشت، الموت- طارم سفلی
۳	<i>Hyoscyamus niger</i>	بذرالبینج	دانه	الموت- طارم سفلی
۴	<i>Solanum nigrum</i>	تاجریزی	سرشاخه و میوه	کامان، الموت- باغات قزوین- تاکستان- آوج- بوئین زهرا

جدول شماره ۵۶- گیاهان مربوطه به خانواده گز Tamaricaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Myricaria germanica</i>	شبه گز		بوئین زهرا
۲	<i>Tamarix sp.</i>	گز	میوه و پوست ساقه	بوئین زهرا

توضیح:

در منطقه دشت بوئین زهرا حاشیه رودخانه شور درختچه گز در وسعت بیش از ۳ هزار هکتار پراکنش دارد.

جدول شماره ۵۷- گیاهان مربوط به خانواده ملج یا Ulmaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Ulmus minor</i>	اوجا	پوست	زرآباد، الموت

جدول شماره ۵۸- گیاهان مربوط به خانواده گزنه Urticaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Urtica urens</i>	گزنه	برگ و شاخه	استان

جدول شماره ۵۹- گیاهان مربوط به خانواده شاه‌پسند Verbenaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Nerbena officinalis</i>	شاه‌پسند	اندام گیاه	سنگلان، طارم سفلی

جدول شماره ۶۰- گیاهان مربوط به خانواده بنفشه Violaceae

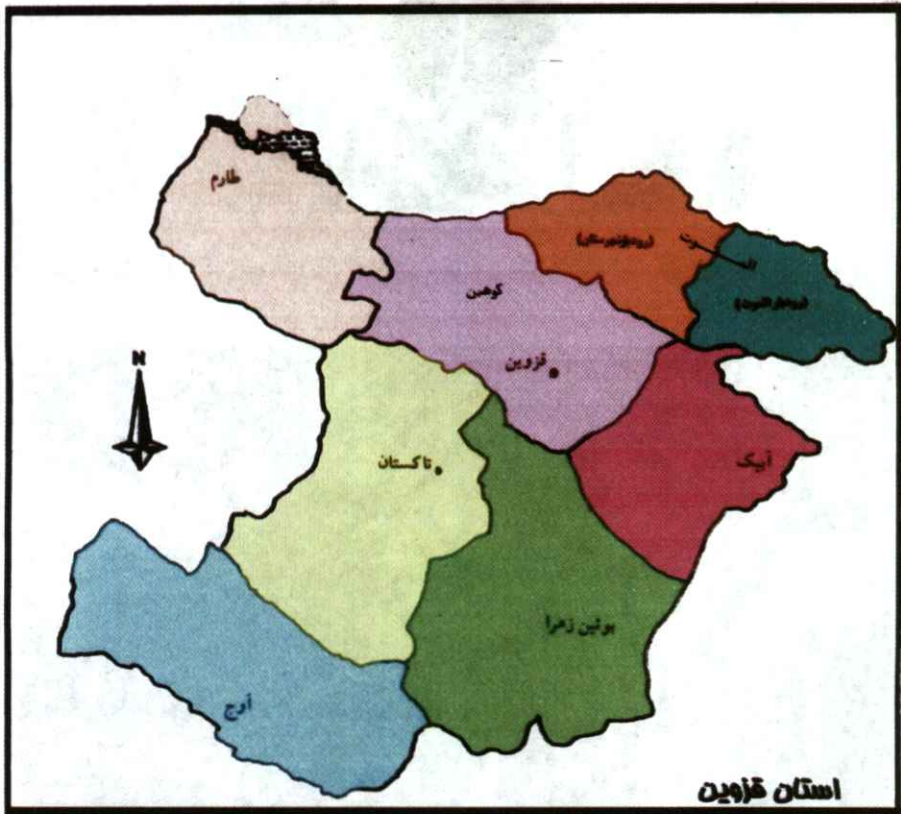
ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Viola odorata</i>	گل بنفشه	گلها	حسین‌آباد، طارم سفلی - هیر، الموت

جدول شماره ۶۱- گیاهان مربوط به خانواده انگور Vitaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Vitis sylvestris</i>	انگور	میوه	استان

جدول شماره ۶۲- گیاهان مربوط به خانواده اسفند Zygophyllaceae

ردیف	نام علمی	نام فارسی	قسمت مورد استفاده	محل پراکنش
۱	<i>Peganum harmala</i>	اسپند	دانه	اراضی رها شده دشت در استان
۲	<i>Tribulus terrestris</i>	خارخسک	میوه	یله گنبد، کوهین

نقشه شماره ۱- موقعیت جغرافیایی استان قزوین

عکس شماره ۱- گل محمدی کاشته شده در ایستگاه تحقیقات گیاهان دارویی الموت

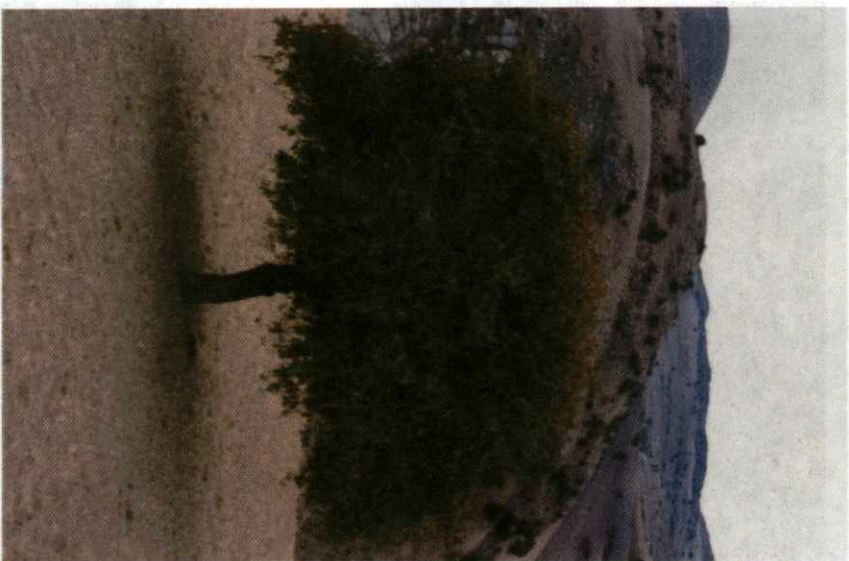
عکس شماره ۲- زالزالک *Crataegus azarolus* در منطقه الموت

عکس شماره ۳- گاوزیان ایرانی *Echium amoenum*

عکس شماره ۴- *Papaver bracteatum*

عکس شماره ۶- درخت بنه

عکس شماره ۵- شکر تیغال

عکس شماره ۷- سماق *Rhus coriaria* در منطقه کوهین

عکس شماره ۸- گیاه دارویی عناب *Ziziphus* در منطقه الموت

بحث

جدول شماره ۶۳- مهمترین خانواده‌های گیاهی از لحاظ درصد گونه‌های جمع‌آوری شده

ردیف	خانواده	درصد
۱	<i>Asteraceae</i>	۱۵/۸۶
۲	<i>Lamiaceae</i>	۱۱/۴۵
۳	<i>Rosaceae</i>	۸/۳۷
۴	<i>Papilionacrae</i>	۵/۲۹
۵	<i>Apiaceae</i>	۴/۸۵
۶	<i>Brassicaceae</i>	۴/۴۰
۷	<i>Boraginaceae</i>	۳/۰۸
۸	<i>Polygonaceae</i>	۲/۶۴
۹	<i>Malvaceae</i>	۲/۶۴
۱۰	<i>Solanaceae</i>	۲/۲۰

جدول شماره ۶۴- مقدار پراکنش جمع‌آوری شده در مناطق مختلف استان

ردیف	منطقه	درصد
۱	الموت	۵۵
۲	طارم سفلی	۴۷
۳	کوهین	۲۳
۴	قزوین	۲۲/۵
۵	بوئین‌زهرا	۲۰
۶	آبیک	۱۹
۷	تاکستان	۱۹
۸	آوج	۱۶

جدول شماره ۶۵- گیاهان دارویی که توسط برخی از مردم استان شناخته شده و مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ردیف	نام علمی	نام فارسی
۱	<i>Adiantum capilus</i>	پرسیاوشان
۲	<i>Achillea sp</i>	بومادران
۳	<i>Alcea sp</i>	ختمی
۴	<i>Bunium persicum</i>	زیره کوهی
۵	<i>Cichorium intybus</i>	کاسنی
۶	<i>Cichorium intybus</i>	کور
۷	<i>Echinops cephalotus</i>	شکر تیغال
۸	<i>Falcaria vulgaris</i>	قازیاغی
۹	<i>Glycyrrhiza glabra</i>	شیرین بیان
۱۰	<i>Heracleum persicum</i>	گلپر
۱۱	<i>Malva silvesteris</i>	پنیرک
۱۲	<i>Mentha longifolia</i>	پونه
۱۳	<i>Nasturtium officinalis</i>	علف چشمه
۱۴	<i>Plantago lanceolata</i>	بارهنگ
۱۵	<i>Rheum ribes</i>	ریواس
۱۶	<i>Rhus coriaria</i>	سماق
۱۷	<i>Stachys lavandulifolia</i>	چای کوهی
۱۸	<i>Thymus kotschyanus</i>	آویشن
۱۹	<i>Teucrium polium</i>	کلپوره
۲۰	<i>Urtica urens</i>	گزنه
۲۱	<i>Viola odorata</i>	گل بنفشه
۲۲	<i>Ziziphus vulgaris</i>	عناب
۲۳	<i>Ziziphora clinopodiodes</i>	کاکوتی
۲۴	<i>Allium akaka</i>	والک

همانطور که در جداول ۶۶ و ۶۷ مشاهده می‌شود بیشترین گونه‌های جمع‌آوری شده از ارتفاع ۱۰۰۰ تا ۲۵۰۰ متری می‌باشد، که بیش از ۶۰ درصد وسعت استان را شامل می‌شود. همچنین بیشترین گونه‌های جمع‌آوری شده از لحاظ شکل زیستی علفی دو یا چند ساله می‌باشند. طبق جدول شماره ۶۸ بیش از سی گونه گیاه دارویی توسط برخی از مردم استان مورد شناسایی واقع شده و جمع‌آوری و مورد استفاده قرار می‌گیرند. برخی از گیاهان دارویی از جمله گاوزبان ایرانی و زیره در استان کشت و پرورش داده می‌شوند برخی از گیاهان دارویی از جمله گاوزبان ایرانی و زیره در استان کشت و پرورش داده می‌شوند. برخی از گیاهان دارویی و محصولات فرعی مثل کتیرا ازگون، زیره‌کوهی، شکر تیغال و سماق گاهاً بصورت چند هکتار در یک منطقه خاص پراکنش داشته و توسط اهالی جمع‌آوری و به بازار عرضه می‌شوند. فقدان برنامه‌ریزی اصولی در جهت بهره‌برداری از گیاهان دارویی و پوشش گیاهی و همچنین تخریب و تبدیل زیستگاهها سبب نابودی گونه‌های دارویی در برخی مناطق گردیده و پراکنش برخی از آنها تقریباً غیر قابل دسترس شده است. جهت جلوگیری از انقراض گونه‌های گیاهی ضرورت حفاظت از زیستگاههای طبیعی و کشت و پرورش گونه‌های مهم دارویی توصیه می‌گردد.

پیشنهادهات

- ۱- به منظور جلوگیری از انقراض گونه‌های دارویی، پیشنهاد می‌شود بذر آنها جمع‌آوری و در بانک ژن گیاهی حفظ و نگهداری می‌شود.
- ۲- گونه‌های گیاهی دارویی پرمصرف، از لحاظ امکان کشت و پرورش با توجه به میزان مواد موثره مورد بررسی قرار گیرند.
- ۳- ایجاد کلکسیون گیاهان دارویی در استانها

۴- جلوگیری از دخالت افراد ناآگاه در زمینه گیاهان دارویی با توجه به اینکه تشخیص گونه‌های دارویی از غیر دارویی چندان آسان نبوده و گاهی در برخی از مناطق ممکن است حتی یک گونه فاقد مواد مؤثره کافی باشد.

سپاسگزاری

از آقای دکتر پیروز عزیزی استاد دانشگاه گیلان با راهنمایی ارزنده خود و همچنین از آقای دکتر مظفریان جهت شناسایی گونه‌های گیاهی و از آقایان محمدمهدی چرخچیان و تورج خوئینی در عملیات صحرایی و خواهر کریمی در تایپ گزارش همکاری داشته‌اند کمال تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

- آئینه‌چی، یعقوب، ۱۳۶۵. مفردات پزشکی و گیاهان دارویی ایران. انتشارات دانشگاه تهران.
- امین، غلامرضا. ۱۳۷۰. گیاهان دارویی سنتی ایران. انتشارات معاونت پژوهشی وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی.
- زرگری، علی ۱۳۶۸. گیاهان دارویی (۵ جلد). انتشارات دانشگاه تهران.
- شرفکندی، عبدالرحمن. ۱۳۷۰. قانون در طب. انتشارات سروش.
- شکری، مریم و نصرت‌الله صفائیان. ۱۳۷۴. مطالعه مقدماتی درختان و درختچه‌های دارویی منطقه هیرکانی. پژوهش و سازندگی شماره ۲۷ صفحات ۱۸-۱۲.
- منصوری، ذبیح‌الله. ۱۳۷۲. خداوند الموت. انتشارات جاویدان.

Collection and Identification of Medicinal Plants Of Qazvin In Iran

Akbari Nia A¹. and Babakhanlou P.

Abstract

Qazvin state with area about 1.58 million hectares has a lot of difference vegetation, because of climatic and topography variations. It has different elevation (above sea level) from 300 m in Tarom to 4140 m in alborz mountains. In general this zone has about 61% mountainous regions.

Alamut district is famous in respect of medicinal plants growth, because it has one of the most famous areas in growing and harvesting from the natural rangelands of the medicinal plants, in the time of hassan sabbah.

The research project of collection and identification of medicinal plants of Qazvin state was studied during 1994- 1997 and 250 species of medicinal plants collected and identified. Some of these species have limited growing locations i.e: *Valeriana officinalis*, *Papaver bracteatum*, *Nepeta pogonosperma*, *Ziziphus Vulgaris* but *Achillea mellifolium*, *Rheum ribes* is distributed in the width areas. *Echium amoenum* which is cultivated in some of Alamuts villages and *Heracleum persicum* are well-known in Irans traditional bazar. More than 40 species of medicinal plants are collected by villages and brought to bazar.

Key words: Medicinal plants, Distribution. Qazvin province